

RESEARCH OUTPUTS / RÉSULTATS DE RECHERCHE

Recension de l'ouvrage : "La fabrique des vieillissements" de MOULART, Thibaut, MOULIN, Madeleine,(dir.), Revue de l'Institut de Sociologie, Bruxelles, ULB, 2009, vol. 2008/1-4, 238p.

Evrard, Albert

Published in:
Revue belge de sécurité sociale

Publication date:
2008

Document Version
le PDF de l'éditeur

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (HARVARD):
Evrard, A 2008, 'Recension de l'ouvrage : "La fabrique des vieillissements" de MOULART, Thibaut, MOULIN, Madeleine,(dir.), Revue de l'Institut de Sociologie, Bruxelles, ULB, 2009, vol. 2008/1-4, 238p. Concernant "la fabrique du vieillissement" "over de vergrijzingsfabriek" In Revue Belge de Sécurité Sociale, 2010/02', *Revue belge de sécurité sociale*, VOL. 1-4, p. 311-312.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

OVER "DE VERGRIJZINGSFABRIEK"

DOOR **ALBERT EVRARD**

S.J., onderzoeker, Rechtsfaculteit, F.U.N.D.P. – "Académie Louvain"

Thibault Moulaert en Madeleine Moulin (dir.), *La fabrique des vieillissements*, in *Revue de l'Institut de Sociologie*, Brussel, Université Libre de Bruxelles, vol. 2008/1-4, 238 p., 2009

De aanpak van de recentste aflevering van de *Revue de l'Institut de Sociologie* is duidelijk; het gaat hier niet om de blik van een socioloog die uiteenlopende elementen beklemtoont, maar wel om die van een jurist met belangstelling voor het thema vergrijzing.

Het tijdschrift snijdt de omvang aan van het veelomvattende domein dat "(...) *het leef- tijdsgericht beheer op het werk en in de tewerkstelling*" is (p. 14), en het komt als geroepen in een context waarin de samenstelling van de bevolking per leeftijdscategorie continu verandert. Alle auteurs sluiten aan bij een vraaggebied dat aan de evolutie van het arbeidsmilieu is gelinkt. Het lopende debat- over "mensen op het einde van hun loopbaan aan het werk houden", met de bedoeling om "actief ouder worden" aan te prijzen – wordt stilaan een obsessie, maar de antwoorden die thans worden gegeven, worden niet onverdeeld ontvangen.

Dit volume bestaat uit twaalf bijdragen die, in duidelijke taal en vanuit verschillende waarnemingshoeken (sociologie, antropologie, economie, demografie, recht), tal van verbanden tussen vergrijzing en werk toelichten. De artikels situeren zich op uiteenlopende denk- en onderzoeksniveaus (macro-economie, sociaal beleid, lokale ondernemingsexperimenten, individuele getuigenissen, arbeidsnormen en "uittredingsstelsels" voor contractuele, statutaire of wettelijke arbeidstijd) en in verschillende Europese ruimten of staten (België, Frankrijk, Canada, Finland).

Het tijdschrift wil een hulpmiddel zijn voor georganiseerd denkwerk en onderzoek en heeft de auteurs duidelijk ertoe aangespoord om hun ontwikkelingen uitgebreid van aantekeningen te voorzien. Zo krijgen we een geheel van recente referenties met betrekking tot de situatie van de vergrijzende werknemers en de evolutie van hun omgeving en werkomstandigheden. Andere thema's zijn: ergonomie, sociaaleconomisch ouderdomsbeleid, rol van de staat, vormen van discriminatie (vrouwen tegenover mannen, oudere werknemers tegenover andere werknemers), nationale en Europese wettelijke bepalingen en beschouwingen binnen de OESO over deze kwesties.

Verskillende aspecten blijken echter slechts in beperkte mate aan bod te komen. Nu eens stellen de auteurs dit vast. Zo wordt niet dieper ingegaan op vraag in hoeverre ouder wordende werknemers bekwaam en gemotiveerd zijn om te blijven werken. Dan weer werd geoordeeld dat het voorbarig was om ze aan te kaarten. Dat geldt voor de situatie van de zelfstandigen en de leden van het openbaar ambt (administratie, leger, onderwijs, enz.) en voor de verhouding tussen de verlenging van de levensduur en de verandering van de tijd die werkend wordt doorgebracht.

Uitgaande van de dimensie werk, die uiteraard van belang is, bestaat er ook een *“onderling verband met andere luiken van iemands leven”* (p. 30). Maar zou het, algemeen gesproken, niet de moeite lonen om dat verband ook te leggen met een of meer andere fundamentele dimensies van het individu? Denk maar aan een goed leven of vrede, liefde of inzicht. Kunnen we die in verband brengen met het luik werk? Moeten we dat proberen op basis van een conceptie van om het even welk autonoom individu dat beweert al dan niet zelf te beslissen over een relatie of op basis van de mens met een relatie, die het individu noodzakelijkerwijze is? Een mens met relaties die zowel op het werk als op andere domeinen aanwezig zou zijn? De onderlinge verbanden zouden waarschijnlijk anders liggen en het werk zou misschien niet langer worden gezien als een centraal element voor het individu. Maar is die *“centraliteit van het werk”* dan zo *“evident”* (p. 32)?

(Vertaling)